

Ja hetken tie on kevyt kaksin kulkea

RIITTA MIKKOLA

Viime aikojen uutiset ovat ottaneet koville. Ensinnäkin Trump vaati Grönlantia itselleen, sitten syytti Zelenskyyä diktaattoriksi ja Ukrainaa sodan aloittajaksi. Suomen valtion talouskintää ja samalla oppilaiden lukutaito on romahtanut. Nyt USA on äänestänyt Venäjän hyökkäyssodan tuomitsevaa YK:n päätöslauselmaa vastaan. Ties mitä uutisia ehtii tulla vielä siihen mennessä, kun sinä, lukija, olet tämän tekstin parissa.

Historian ja yhteiskuntaopin opettaja ei voi olla seuraamatta uutisia. Siksi ne tunkevat mieleen usein aamuyön tunteina, kun syvän unen sijasta pyörii sängyssä miettien tekemättömiä töitä ja ikäviä asioita.

Jokaisella on omat selviytymiskeinonsa. Haluan nyt esitellä omani, joka on suomen kieli, kielioppi ja sanojen loputon vääntely. Stubbimaisesti kerron kolmesta tavasta saada aivot kääntymään hyvään suuntaan.

Keino yksi: suomen kielen vanhat sanat. Sanat, jotka päättyvät i-kirjaimen, mutta taipuessa vartaloon tulee e (esim. tammi - tammen, vaski - vasken), ovat olleet suomen kielessä jo pitkään. Vanha e-vartalo näkyy sanojen taivutuksessa. On lohdullista miettiä, että valkokukkainen tuomi on ollut suomenkielisillä jo pitkään, kun taas rajaava puomi on paljon uudempi asia.

Keino kaksi: vokaalit. Kun alkaa miettiä sanoja, joissa esiintyy vain yksi ja sama vokaali, pääsee yhden vokaalin valtakuntaan. Höpsö, nössö, pörrö, tönö, jörö ja mörkö kuulostavat aivat erilaisilta kuin laaja, aava, sakara, makkara, kaataa, valtava ja kaahata. Jos ottaa verbit mukaan, on pakko hyväksyä a/ä-vokaali, mutta ei se mitään: tyyny, tyytyä, ryytyä, syttyä, syttää, mytty, kyhmy.

Keino kolme: johdokset. Varsinkin verbeistä saa irti mitä tahansa. Jos ihminen voi laulaa, laulella tai lauleskella, voiko hän myös nauraa, naurella tai naureskella? Jos minulla on saha, voin sahata. Voin myös sahailla, mutta se ei ole niin tehokasta. Entä

"Jokaisella on omat selviytymiskeinonsa. Haluan esitellä omani, joka on suomen kieli, kielioppi ja sanojen loputon vääntely."

jos minulla on pyörä, voinko pyörätä? Vai onko pyöräminen todentotista etenemistä, kun taas pyöräily (verbi pyöräillä) kevyttä menoa (kuten laulelu, verbi laulella)? Näitä kun mietiskelee (huom. ei mieti vaan mietiskelee), niin eivät muistu mieleen trumpailut.

Ja kerta kiellon päälle: harvinaiset sanat. Suomen kielen substantiivit (tai yleisemmin nominit) päättyvät yleensä vokaaliin. Entä konsonantit? L-kirjaimen päättyvät esim. askel ja kannel. N-kirjaimen päättyvät morsian ja keitin. S-kirjaimen päättyvät ies ja äes. Mutta entä t-kirjaimen? Kevät! Tänä aamuna muistin kevään. Muuta ei mieleen kovasta miettimisestä (!) huolimatta tullut. Kunnes töihin lähtiessä tajusin: kevyt. Joten toivotan kaikille Klei-on lukijoille kevyttä kevättä! ■

Kirjoittaja on Klei-on päätoimittaja.